

Asia: VN/8233/2021

Kansallinen kemikaaliohjelma

Yleinen lausunto

Voitte tässä lausua yleisesti kansallisesta kemikaaliohjelmasta.

Yleisinä kommentteina Tukes lausuu kemikaaliohjelmasta seuraavaa:

Tukes kiinnittää ensinnäkin huomioita ehdotetun ohjelman keston.

Kansallisen kemikaaliohjelman on tarkoitus kattaa lähes 15 vuoden ajanjakso (luonnoksen mukaan vuodet 2021-2035). Näin pitkän aikavälin ohjelmassa tulisi selkeyden vuoksi pyrkiä erottelemaan pitkän ja lyhyen aikavälin tavoitteet. Tämä onkin mahdollisesti tunnistettu pyytämällä kiinnittämään lausunnoissa huomiota toimenpiteiden priorisointiin. Tukes katsoo, että yleisellä tasolla toimenpiteiden priorisointi tulisi olla ministeriön tehtävä, jolloin Tukes voi ottaa kantaa tarkempaan aikataulutukseen. Kun luonnoksessa ei ole esitetty alustavia näkemyksiä asioiden priorisoinnille, on ohjelmaluonnosta aikataulun osalta ollut erittäin hankala kommentoida. Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet tulisi myös muotoilla huomattavasti yleisemmällä tasolla, jotta ohjelma olisi hyödynnettävissä ehdotetulla aikavälillä. Jaottelun tekeminen pidemmän ja lyhyemmän aikavälin tavoitteisiin helpottaisi dokumentin hyödyntämistä käytännössä. Jää myös epäselväksi, miksi ohjelma kattaa siinä esitetyn aikavälin ja onko siinä yhtymäkohtia EU-tason strategioiden keston.

Toiseksi Tukes kiinnittää huomioita ohjelman strategiseen luonteeseen ja tarpeeseen selkeyttää ja tiivistää ohjelmaa sekä tuoda esille, kenelle se on kirjoitettu.

Luonnoksen kappaleessa 3 "Tavoitteet ja toimenpiteet" todetaan, että kyseessä on "kansallisen kemikaaliohjelman uudistus, jolla pyritään viestinnälliseen, moderniin ja strategiseen kemikaaliohjelmaan". Tukes kannattaa aikaisempaa strategisempaa ohjelmaa, mutta katsoo, ettei ohjelma tällaisenaan täytä sille asetettua tavoitetta strategisesta dokumentista, vaan muistuttaa sisällöllisesti edellisiä kemikaaliohjelmia. Painopiste on lähempänä johdannossa mainittua yhteistyötä ja vuoropuhelua kuin strategista ohjausta. Tukesin näkökulmasta ohjelma sisältää kovin vähän asioita, jotka ohjaisivat Tukesin työtä strategisella tasolla - tulevaisuuteen suuntautuvana toimintana. Ohjelma vaikuttaa irralliselta suhteessa viranomaistoimintaan. Se sisältää listan tavoitteita, joiden keskinäinen yhteys ei ilmene selkeästi dokumentista. Lisäksi tavoitteet ja toimenpiteet menevät välillä keskenään sekaisin. Tukesin näkemys on, ettei ohjelmaluonnoksen taulukoiden toimenpiteissä tule käyttää ilmaisuja kuten "parannetaan", "lisätään", "tiivistetään" tai "vahvistetaan", ellei lähtötasoa ole asetettu. Toimenpiteet tulisi muotoilla toisin, jotta ne olisivat

selkeästi ohjaavia. Kaiken kaikkiaan Tukes toivoo ohjelmalta lisää konkretiaa ja tavoitteiden terävöittämistä. Esimerkkinä epäselvistä muotoiluista voidaan nostaa seuraavat kohdat: ”tulisi tehdä yhteistyötä EU:ssa samanmielisten maiden kanssa” ja ”tulisi toimia EU:ssa kunnianhimoisesti”. Miten näitä on tarkoitus käytännön viranomaistyössä soveltaa? Yksittäiselle virkamiehelle ei ole aina selvää, mikä on ’Suomen mieli’. Esimerkiksi suhtautumisessa erittäin haitallisia ominaisuuksia sisältäviin kemikaaleihin, onko tahtotila päästä niistä eroon vai yrittää löytää tapoja jatkaa käyttöä?

Dokumentti kaipaisi myös tiivistämistä, erityisesti niissä kohdin, joissa samoja tavoitteita on toistettu eri kohdissa eri sanoin. Ohjelmassa tulisi selkeästi kuvata, mikä on sen kärki ja mitä uutta se tuo kansalliseen kemikaalilainsäädännön toimeenpanokenttään. Voidaan todeta, että niin sanottu ohjelmateoria puuttuu. Luonnoksen kielen tulee olla kautta linjan selkeää ja ymmärrettävää sekä kohderyhmiä puhuttelevaa. Johdannossa voisi kertoa selkeämmin, kenelle kemikaaliohjelma on kirjoitettu ja mitkä ovat sen keskeisimmät tavoitteet.

Ohjelmaa selkiyttäisi myös alkuun liitettävä kuvaus kansallisista lähtökohdista. On valitettavaa, ettei aikaisemman kemikaaliohjelman toteutumista ole lainkaan arvioitu, eikä siitä saatuja tuloksia näin ollen ole voitu hyödyntää. Tämä olisi erityisesti tarpeen, koska uusi ohjelma vaikuttaa toistavan aiemminkin tunnistettuja tavoitteita, jolloin tulisi tietää, mitkä aiemmat toimet ovat olleet hyödyllisiä ja edistäneet tavoitteiden saavuttamista ja mitkä eivät. Analyysi olisi myös helpottanut sen arviointia, millaisilla resursseilla tavoitteet voitaisiin saavuttaa.

Kolmanneksi Tukes lausuu ohjelman seurannasta.

Vaikka luonnos sisältää nimenomaisen kappaleen vaikuttavuuden seurannasta, ei luonnoksessa ole selkeästi kerrottu, miten kemikaaliohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan ja kenen vastuulla seuraaminen on. Suosittelemme, että tavoitteiden rinnalle erillisissä teemakappaleissa oleviin taulukkoihin lisätään myös ennen ohjelman hyväksymistä mittareita ja indikaattoreita, joiden perustella ohjelman toimeenpanon onnistumista voidaan arvioida esimerkiksi vuosittain. Tavoitteiden keskinäinen priorisointi ja suuntaa antava aikataulu tavoitteiden toteutumiselle voisi helpottaa myös niiden arviointia, kuten olemme jo yllä todenneet.

Yhteenvedona Tukes toteaa, että ohjelma ei ole valmis. Se edellyttää vielä paljon tavoitteiden kirkastamista, mittareiden hyödyntämistä tavoiteasetannassa ja tavoitteiden toteutumisen seurannassa. Keskeneräisyydestä johtuen Tukes esittää, että lausuntojen perusteella muokattu ohjelma lähetetään uudelle lausuntokierrokselle.

Lopuksi Tukes toteaa että on ollut mukana ohjausryhmässä valmistelemassa ohjelmaa ja siinä yhteydessä Tukes on antanut palautetta tekstistä, joten tähän lausuntoon ei ole sisällytetty editorialisia kommentteja. Todettakoon kuitenkin, että Tukesin aikaisemmin antamia editorialisia kommentteja ei ole kaikilta osin otettu huomioon.

Johdanto

Voitte tässä lausua luvusta 1: Johdanto

Johdannon teksti vaatii kaikkienensa muokkaamista ja lyhentämistä. Nyt kirjoitustapa ja sanavalinnat eivät vastaa sitä, mitä tämän tyyppiseltä asiakirjalta edellytetään. Kun teksti paranee, se samalla terävöittää itse ohjelmaa ja parantaa luettavuutta.

Johdannossa, kuten paikka paikoin muuallakin dokumentissa, on epätarkkaa kieltä. Tekstiä selkiyttävänä muutoksena Tukes ehdottaa, että esimerkiksi ohjelman nimestä käytettäisiin termiä "kansallinen kemikaaliohjelmaa vuosille 2022-2035" sen sijaan, että viitataan "uuteen kemikaaliohjelmaan. Johdanto ja muut tekstiosuudet sisältävät myös ilmaisia, jotka kaipaisivat selitystä, kuten "hyvä tila".

Viitteet eri strategioihin tulee nostaa jo itse tekstiin, eikä vain luetella asiakirjan lopussa. Tässä tapauksessa se helpottaa asiakirjan luettavuutta.

Johdannon kolmannessa kappaleessa viitataan pellolta pöytään - ja biodiversiteettistrategioihin ja todetaan, että näillä on liittymäpinta kemikaaleihin. Mainitut strategiat tähtäävät merkittävään kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käytön ja niistä riippuvuuden vähentämiseen, joten kyseinen viittaus ansaitsee uudelleen sanoittamista ja kirkastamista.

Johdannossa on listattu ohjelmassa tarkasteltavat aineryhmät. Tukes pitää hyvänä, että myös kasvinsuojeluaineet ovat mukana kemikaaliohjelman piirissä.

Johdannon toiseksi viimeisessä kappaleessa viitataan yhtymäkohtiin muiden ohjelmien kanssa. Kyseiseen listaan on hyvä lisätä myös kasvinsuojeluaineiden kestävä käytön kansallinen toimintaohjelma.

Johdannon lopussa viitataan kaavioon (kuva 1), joka kuvaa aikaisempia kemikaaliohjelmia. Todettakoon ensinnäkin, että kyseinen kuva 1 on sijoitettu väärään paikkaan otsikon 2 alle. Toiseksi Tukes ei pidä kyseistä kuvaa tarpeellisena johtuen siitä, ettei aikaisemmasta kemikaaliohjelmasta ole tehty lainkaan analyysia, johon uutta ohjelmaa voisi peilata. Tukesin näkemyksen mukaan johdannon tulee sen sijaan sisältää maininta uuden ohjelman aiotusta budjettikehyksestä. Nyt ei käy ilmi, millaisin voimavaroin ohjelmaa on aiemmin toteutettu ja miten rahoitus on kehittynyt. Toisaalta sekään ei käy ilmi, miten tässä ohjelmassa aiotut toimet on tarkoitus saada hoidetuiksi, eli tehdäänkö ne pääsääntöisesti esimerkiksi virkatyönä, hankerahoituksen turvin vai jollain muulla rahoituksella. Tämä on erityisesti tarpeen, sillä ohjelman kautta on tarkoitus perustaa myös täysin uusia hallinnollisia rakenteita. Tukes pitää tärkeänä perustella selkeästi ja läpinäkyvästi lisärahoitusta vaativien uusien rakenteiden tarpeellisuus ja erityisesti kuvata dokumentissa edes yleisellä tasolla, mikä on niiden rooli asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, jotta uudet yhteistyön mallit eivät jää pelkiksi keskustelufoorumeiksi vailla konkreettisia tuloksia.

Ohjelman lopussa (s. 43) on taulukko kemikaaleja koskevasta lainsäädäntökehyksestä, jota ei ole linkitetty suoraan mihinkään tekstikohtaan. Tukes kommentoi kyseistä listaa tässä kohdassa, koska kyse on samalla kemikaaliohjelman soveltamisalaa määrittävästä listasta ja soveltamisalaan viitataan johdanto-osuudessa. Tukes toteaa, että lainsäädäntölistasta vaatii vielä muokkausta. Kyseisestä lainsäädäntölistasta puuttuu ensinnäkin akku- ja paristodirektiivi ja pakkaus- ja pakkausjätedirektiivi, mutta näitä täytäntöönpanevat kansalliset säännökset ovat listalla. Toisaalta sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskeva RoHS on mainittu pelkästään direktiivinä, mutta kansallista sääntelyä ei ole listalla. Lisäksi säädöslistauksesta puuttuu EU:n rakennustuoteasetus (EU) 305/2011. Kansallinen säädös sieltä löytyy. Listalla myös mainitaan asetus (EU) 2017/625, jota sovelletaan mm. kasvinsuojeluaineiden valvontaan (yleisesti käytetty lyhenne on virallista valvontaa koskeva asetus ei EU:n valvonta-asetus), mutta siitä puuttuu EU:n markkina- ja turvallisuusasetus (EU) 2019/1020, jossa säännellään mm. REACH- ja CLP-asetusten sekä useiden muiden EU:n kemikaalilainsäädännön alaan kuuluvien tuotteiden markkinanavalvonnasta EU:n alueella.

Kemikaalit ympärillämme

Voitte tässä lausua luvusta 2: Kemikaalit ympärillämme

Sivulta 4 alkavassa ensimmäisessä kappaleessa viitataan painopistealueisiin, joilla on toimenpiteitä käynnissä. Vaikka tässä kohdassa luetellaan lista konkreettisia esimerkkejä, jää epäselväksi, mitkä ovat "toimenpiteet" ja missä ne ovat käynnissä? Ja voidaanko nanomateriaalien riskienhallintaa ylipäänsä kutsua painopistealueeksi vastaavalla tavalla kuin muita listalla olevia asioita?

Kokonaisuudessaan tätäkin lukua tulee tiivistää tai harkita ohjelman rakenteen muuttamista siten että nykyiset luvut 1 ja 2 yhdistetään, lukuun 2 sisällytetään tavoitteet ja lukuun 3 toimenpiteet.

Sivulla 5 mainitaan esineet ja materiaalit yleisesti. Tukes esittää harkittavaksi, olisiko syytä vielä erikseen mainita yhtenä kemikaalipäästölähteenä rakentaminen ja rakennusmateriaalit. Yleisesti on arvioitu, että rakentamisen ja rakennusmateriaalien osuus koko elinkaaren aikaisista päästöistä on suuruusluokkaa 20 prosenttia, ja rakennuksissa käytetään lähes 40 prosenttia kaikesta Suomessa kulutettavasta energiasta ja ne aiheuttavat yli 30 prosenttia päästöistä (lähde Rakennustuoteteollisuus, RTT).

Viimeinen kappale sivulla 5 jää irralliseksi. Mikäli siinä mainittujen asioiden ei ole tarkoitus olla kemikaaliohjelman tavoitteita, olisi syytä harkita kappaleen poistamista. Jos kyse on tavoitteista, ne tulisi selkeästi linkittää luvun 3 alaotsikoiden alla olevien taulukoiden tavoitteisiin.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Voitte tässä lausua luvusta 3: tavoitteet ja toimenpiteet

Kuten edellä yleisissä kommentteissa on todettu, Tukes katsoo, että toimenpiteiden yleinen priorisointi ja aikatauluttaminen tulee ensisijassa olla ministeriön tehtävä. Ilman alustaviakaan suuntaviivoja dokumenttia on ollut joiltain osin mahdoton kommentoida.

Tukes myös esittää seuraavia teknisiä muutoksia dokumenttiin, jotka helpottaisivat siihen viittaamista ja kommentointia jatkossa:

- alaotsikot voisi numeroida teemoittain (esim. Teema 1, Teema 2),
- taulukot voisi otsikoida ja tavoitteet ja/tai toimenpiteet numeroida.

Luvun tekstissä on lauseita paikka paikoin lihavoitu. Miksi? Ovatko ne strategisia tavoitteita? Tekstiä voisi havainnollistaa vielä enemmän myös visuaalisilla elementeillä esimerkiksi infograafeilla.

Tukes myös toivoo, että vastuutahojen osalta säilytetään aikaisempi käytäntö, jossa vastuutaho lihavoidaan ja muut toimijat ovat osallistujia.

Olisi selkeämpää, jos tähän lukuun sisältyvissä teemoihin liittyvissä johdantoteksteissä esitetään vain ne asiat, jotka, löytyvät tekstin alla olevasta taulukosta. Täysin samaa asiaa samassa muodossa ei kuitenkaan kannata kertoa vapaana tekstinä ja sitten taulukossa.

Teemoihin liittyvissä taulukoissa on toimenpiteiden toteutuksesta vastaaviksi toimijoiksi esitetty ministeriöitä, teollisuus, virastoja sekä joissain kohti myös eri viranomaisen ja/tai teollisuuden edustajista koostuvia ryhmiä. Ministeriöiden vastuun osalta todettakoon, että Tukes näkee ministeriöiden roolin pääsääntöisesti toimintaa ohjaavana ja toteuttamiseen tarvitaan myös muita tahoja. Lisäksi toimijoiden nimeämiskäytäntöä voisi muutoinkin selventää. Yhtäältä toimijoiksi on nimetty tahoja, jotka eivät ole viranomaisia ja toisaalta toimenpiteen toteuttajaksi jokin erillinen ryhmä, mutta vastuutahoksi esimerkiksi vain tämän ryhmän perustanut/puheenjohtajana toimiva virasto. Tukes kannattaa lähestymistapaa, jossa toimijaksi nimettäisiin se taho/ryhmä, joka toimenpiteen toteuttamisesta vastaa, vaikka kyse ei olisikaan varsinaisesta viranomaisesta. Sen lisäksi koordinaatiovastuuseen voitaisiin nimetä jokin viranomainen. Näin kaikki kyseiseen ryhmään kuuluvat viranomaiset voisivat osaltaan huolehtia resursseistaan kyseisen ryhmän toimintaan. Yleisenä kommenttina toimijoista Tukes vielä lopuksi toteaa, että vaikka ohjelma sisältää myös kasvinsuojeluaineet, on maa- ja metsätalousministeriö jätetty useassa kohdassa pois sellaisista ministeriölle kuuluvista toimenpiteistä, joissa Tukes tunnistaa kyseisellä ministeriöllä olevan ohjausvastuuta kasvinsuojelulainelainsäädännön toimeenpanossa vastaavasti kuin ympäristöministeriöllä (YM) ja sosiaali- ja terveysministeriöllä (STM).

Ohjelmaan olisi hyvä sisällyttää (esimerkiksi liitteisiin) myös lyhyt kuvaus kaikista siinä mainituista toimijoista (mikä on kunkin rooli kemikaalisektorilla ohjelman kattamilla alueilla). Kaikkien toimijoiden nykyiset tehtävät ja roolit eivät välttämättä ole selviä. Lisäksi on mahdollista, että ohjelman voimassa olon aikana rakenteet muuttuvat. Tästä huolimatta on todennäköistä, että tehtävät kuitenkin säilyvät.

Terveyden- ja ympäristönsuojelu haitallisilta kemikaaleilta

Voitte tässä lausua luvusta 3.1: Terveyden ja ympäristönsuojelu haitallisilta kemikaaleilta. Pyydämme erityisesti huomioitane toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaatiovastuuta toimenpiteestä.

Kappaleesta saa vaikutelman, että tekstiin on sattumanvaraisesti nostettu vähemmän merkityksellisiä asioita ja jätetty kemikaalisääntelyä ajatellen merkityksellisempiä asioita pois.

Sivun 9 kuvassa on esitetty kemikaalien haittojen ehkäisyyn liittyvä prosessi. Tällä kuvalla ei ole mitään otsikkoa eikä selittävää tekstiä, johon kuva liittyisi. Tukes myös huomauttaa, että kuvasta puuttuu maininta kemikaalivalvonnasta ja viestinnästä. Tukes ehdottaa, että myös nämä asiat mainitaan osana kemikaalien haittojen ehkäisyä kaaviokuvassa, kuten ne on huomioitu ohjelmassakin.

Sivulla 9 viimeisessä kappaleessa on seuraava lause: ”Haitallisten aineiden päästöjä ilmaan, veteen ja maaperään sekä haitallisten aineiden esiintymistä ympäristössä, mukaan lukien eliöt, tulee selvittää.” Koska näitä asioita on selvitetty aikaisemminkin, olisi tähän syytä täsmentää, mitä pitäisi tehdä enemmän tai eri lailla kuin tähän asti.

Tukes ehdottaa sivulla 10 olevan ensimmäisen lauseen: ”Edistetään kemikaalien yhteisvaikutusten tutkimusta ja kehitetään riskinarviointi- ja hallintamenetelmiä”, muutettavaksi muotoon: ”Edistetään kemikaalien yhteisvaikutusten tutkimusta ja kemikaalien riskinarviointi- ja hallintamenetelmien kehittämistä.”

Sivulla 11 on taulukon yläpuolella seuraava kappale: ”Kansallisen kemikaaliohjelman tavoitteena on ehkäistä kemikaalien haittoja sekä yhteisvaikutuksia ennakolta rajoittamalla kemikaalien pääsyä ympäristöön sekä korvaamalla haitallisimpia kemikaaleja.” Kappale vaikuttaa jäävän irralliseksi ja on epäselvää, mihin sillä viitataan. Onko esimerkiksi tarkoitus, että taulukossa esitetyt tavoitteet ovat tämän tavoitteen alatavoitteita?

Kommentit taulukkoon:

Tavoite: Tiedot haitallisille kemikaaleille altistumisesta ovat riittävät riskinarvioinnin ja riskinhallinnan tueksi

- Toimenpide: Selvitetään suomalaisten merkittävimmät kemikaalialtisteet ja niiden lähteet, pyrkimyksenä tukea kansallisten prioriteettikemikaalien valintaa.

Kommentti: Tähän voi lisätä Tukesin toimijaksi.

- Toimenpide: Osallistutaan aktiivisesti PARC-kumppanuuteen ja muuhun EU-tason tutkimusyhteistyöhön

Kommentti. Tätä kohtaa tulisi täsmentää, mihin muu tutkimusyhteistyö liittyy. Lisäksi on syytä suoraan mainita itse toimenpiteessä sekä kemikaalien riskinarviointi- että riskinhallintatyö, joihin tutkimusyhteistyö liittyy.

Tavoite: Haitallisten kemikaalien käyttö, päästöt ja niille altistuminen vähenee – kemikaalit eivät aiheuta haittaa ympäristölle tai terveydelle

- Toimenpide: Rajoitetaan EU-tasolla haitallisten kemikaalien käyttöä tuotannossa ja kulutustavaroissa.

Kommentti: Tätä toimenpidettä olisi syytä tarkentaa. Tarkoitetaanko tässä sitä, että Suomen tulisi olla mukana REACH-rajoitustyössä? Toisaalta tähän tulee lisätä toimijaksi myös maa- ja metsätalousministeriö ja huomioida, että tämä toimenpide kattaa myös kasvinuojeluaineet, mukaan lukien maataloustuotteet. Lisäksi tähän on hyvä lisätä toimijaksi myös työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), koska iso osa tuotelainsäädännöstä on TEM:n hallinnonalalla.

- Toimenpide: Edistetään haitallisimpien kemikaalien korvaamista haitattomammilla. o Lisätään tietoa haitallisista kemikaaleista ja niiden korvaamisesta. o Kehitetään aktiivista viestintää ja riskinarviointityökaluja, materiaaleja, koulutusta ennakoivan haitallisten kemikaalien korvaamisen edistämiseksi. Osallistutaan EU:n haitallisten aineiden korvaamista ja vaihtoehtoisia aineita koskevaan työhön.

Kommentti: Toimijoiden osalta viranomaisten vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset korvaamisen osalta. Sen sijaan viranomaisen tehtävä on valvoa, että luvanvaraisia/rajoitettuja aineita käytetään lainsäädännön mukaisesti. Samoin viranomainen voi luoda ilmapiiriä, joka auttaa ymmärtämään

haitallisimpien kemikaalien rajoittamisen tärkeys. Näin ollen alakohta ”Osallistutaan EU:n haitallisten aineiden korvaamista ja vaihtoehtoisia aineita koskevaan työhön” voi poistaa.

- Toimenpide: Vahvistetaan kuluttajien suojelua, toimeenpanemalla kansallisesti tuoteturvallisuudirektiiviin sisältyviä oikeudellisia vaatimuksia.

Kommentti: Tässä kohdassa viitattu tuoteturvallisuudirektiivi ollaan lähiaikoina kumoamassa. Viittaus tulisi olla yleisemmin EU:n tuoteturvallisuussäätelyyn. Lisäksi jää epäselväksi, minkälaista kuluttajansuojelua tässä on ajateltu? Tuoteturvallisuudirektiivistä (GPSD) tai sen nojalla annetuista säädöksistä ei juurikaan tule kemikaaleja koskevia rajoituksia tai muita oikeudellisia vaatimuksia, koska REACH- CLP-asetus ja muu kemikaalilainsäädäntö on ensisijaista. Tässä kohdassa ei kuitenkaan ole lainkaan mainittu kemikaalilainsäädäntöä kuluttajansuojelua vahvistavana säätelynä. Toimijana tässä on myös STM, jolla ei tuoteturvallisuudirektiivin osalta ole Tukesin näkemyksen mukaan roolia.

- Toimenpide: Osallistutaan yhteiskunnan kannalta välttämättömien käyttötarkoitusten kriteerien määrittelyyn EU:ssa.

Kommentti: Tätä toimenpidettä tulisi vielä selventää seuraavasti ”Osallistutaan yhteiskunnan kannalta välttämättömien kemikaalien käyttötarkoitusten kriteerien määrittelyyn EU:ssa kemikaalilainsäädännön yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi.” Tässä yhteydessä on aikataulun osalta huomattava, että EU:n kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian liitteenä olevan komission toimenpideaikataulun mukaan tämä työ on tarkoitus toteuttaa vuosien 2021-2022 aikana.

Tavoite: Riskinarvioinnin ja riskinhallinnan tehostaminen

Kommentti: Tämä tavoite tulisi muuttaa muotoon ”Riskinarviointi ja riskinhallinta on tehokasta”. Myös yhteydet eri lainsäädäntöjen välillä on tässä kohtaa otettava huomioon, esim. biosidi-/kasvinsuojeluainekäytöt samoilla kemikaaleilla, vaikka valmisteet ovat eri lainsäädäntöjen alla. Niiltä osin kun toimijoina mainitaan ministeriöt, olisi maa- ja metsätalousministeriö (MMM) hyvä lisätä toimijaksi. Tosin ministeriöiden tarkoitus ei varmasti ole, että ministeriöt itse kehittävät riskinhallintaa, vaan että ne ohjaavat toimivaltaisten viranomaisten työtä ja rahoittavat tutkimusta.

- Toimenpide: Osallistutaan EU-tason säätelyn kehittämisellä uusien huolta-aiheuttavien kehittyneiden materiaalien ja uusien tuoteinnovaatioiden riskinhallintaan (esim. biomateriaalit, nanokomposiitti, elektromagneettiset materiaalit, fotoaktivoituvat materiaalit, kehittyneet metalliseokset, in situ -syntyvät kemikaalit).

Kommentti: Tukes ehdottaa, että tästä toimenpiteestä poistetaan sulkeissa olevat esimerkit, koska työ on vasta alussa EU/OECD -tasolla. Lisäksi viittaus huolta-aiheuttaviin aineisiin tulisi poistaa.

- Toimenpide: Tuetaan tutkimuksella riskinarvioinnin ja riskinhallinnan säätelyn kehittämistä.

Kommentti: Toimenpide jää epäselväksi. Se millä tavalla esitetyt vastuutahot konkreettisesti vaikuttavat säätelyn kehittämiseen tutkimuksella vaatii selkeyttämistä.

Tavoite: Huomioidaan yhteisvaikutukset riskinarvioinnissa ja osallistutaan aktiivisesti EU-tason vaikuttamiseen

Kommentti: Tukes esittää tämän tavoitteen alkuun uutta muotoilua: ”Yhteisvaikutukset on huomioitu riskinarvioinnissa ...”. Muutkin tavoitteet tulisi tarkistaa ja muuttaa sellaiseen muotoon,

että ne ovat tavoitteita, jotta eivät mene sekaisin toimenpiteiden kanssa, kuten yleiskommenteissa on jo todettu.

- Toimenpide: Selvitetään ja tutkitaan kemikaalien yhteisvaikutuksia terveyteen ja ympäristöön riskinarvioinnin tukemiseksi.

Kommentti: Herää kysymys, kuinka paljon Suomi pystyy tähän panostamaan, kun työtä tehdään EU:ssa ja OECD-tasolla? Tukes ehdottaa, että muutetaan toimenpide seuraavasti: osallistutaan EU:ssa ja OECD:ssä tapahtuvaan kehitystyöhön sen selvittämiseksi, mitä yhteisvaikutuksilla tarkoitetaan ja miten niitä otetaan huomioon.

Tavoite: Uudet huolenaiheet on tunnistettu

Kommentti: Tähän tavoitteeseen voisi vielä lisätä, mitä tunnistamisen jälkeen on tarkoitus tehdä. Eli ohjaako tunnistaminen kansallisiin politiikkatoimiin tai EU-vaikuttamiseen itsessään?

- Toimenpide: Hyödynnetään kansallista kemikaalifoorumia uusien huolenaiheiden tunnistamisessa

Kommentti: Kuten edellä on todettu, dokumentissa olisi syytä täsmentää ryhmänä kuvattujen toimijoiden tarkoitus ja ketkä ryhmään kuuluvat, eli tässä kemikaalifoorumi.

Turvallinen kiertotalous ja kestävä kemia

Voitte tässä lausua luvusta 3.2: Turvallinen kiertotalous ja kestävä kemia. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaativastuuta toimenpiteestä.

Otsikon alla olevaa tekstiä voidaan pitää eräänlaisena johdantona teemaan, mitä turvallinen kiertotalous ja kestävä kemia pitävät sisällään. Onko kuitenkaan perusteltua, että tämän teeman tekstimäärä on huomattavan pitkä muihin teemoihin verrattuna? Eli olisiko syytä suhteuttaa eri teemojen tekstimääriä?

Yleisenä kommenttina Tukes toteaa, että tähän kohtaan sisältyvässä taulukossa on osa toimenpiteistä esitetty kiitettävän konkreettisia, vaikka aikataulutus puuttuukin. Tukes pitää tämän teeman alla esitettyjä asioita tärkeinä ja hyvinä nostoina aiheesta. Viitaten jo lausunnon alussa todettuun, tulisi sivulla 14 olla kuitenkin realistisemmin kuvattu sitä, miten Suomi aikoo niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä toimia (painopisteet). Onko tarkoitus panostaa tulevaisuuteen, vai halutaanko olla mukana kaikessa?

Sivulla 14 mainitaan neljänneksi viimeisessä kappaleessa ns. tuotepassi toteamalla seuraavaa: ”Tiedon tuotteen sisältämistä kemikaaleista pitää siirtyä tuotteen mukana koko sen elinkaaren ajan esim. tuotepassien avulla”. Konkreettisenä esimerkkinä tästä ajattelusta Tukes tuo esiin lausunnon olleeseen luonnokseen hallituksen esitykseksi uudesta kaavoitus- ja rakentamislaita sisältyneen ehdotuksen rakennustuotteiden tuotepankista. Uutta lakia koskevassa hallituksen esityksen luonnoksessa on ehdotettu, että rakennuksessa käytetty materiaali listattaisiin, jotta sen hyötykäyttö voidaan suunnitella (huomioiden lisäksi mitä tuotestandardissa on määritelty). Näin

muodostuisi kansallinen rakennustuotteiden 'tuotepankki', jolla edistettäisiin tuotteiden jatkokäyttöä.

Kommentit taulukkoon:

Tavoite: Uudet kemikaalit ja niitä sisältävät materiaalit ovat turvallisia ja kestäviä tuotannosta käyttöönsä loppuun

- Toimenpide: Osallistutaan EU:n riskinarviointityöhön ja tehostetaan kemikaalien riskinarviointia varhaisessa vaiheessa uusia kemikaaleja kehitettäessä – safe and sustainable by design. Vaikutetaan EU:n sääntelyyn siten, että kemikaalien ja niitä sisältävien tuotteiden toiminnallisuus ja turvallisuus on huomioitu koko elinkaaren aikana.

-Kommentti: Nämä toimenpiteet tulee pilkkoa osiin lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteiksi, koska työ on alkuvaiheessa EU-tasolla. Nyt vasta kehitetään kriteerejä esimerkiksi siitä, mitä tarkoittaa "safe and sustainable by design". Yhtenä lyhyemmän aikavälin toimenpiteenä voisi olla esimerkiksi se, että osallistutaan kriteerien kehittämiseen.

- Toimenpide: Selvitetään ympäristön ja väestön ja työntekijöiden kannalta merkittävimmät vaikutukset tuotteiden elinkaareissa. Laaditaan materiaali- ja/tai toimialakohtaisia ohjeistuksia säädösten noudattamisen ja kemikaalien riskinhallinnan tukemiseksi erityisesti pk-yrityksissä. Muodostetaan kansallinen kokonaisnäkemys uusien kemikaalien riskinhallinnasta eri hallinnonalojen ja toimijoiden yhteistyönä

Kommentti: Tämä toimenpide tulisi pilkkoa pienempiin osiin, koska toimijatahot vaihtelevat toimenpiteen sisällä. Ministeriöt varmasti ohjaavat riskinhallinnan kokonaisnäkemystä, mutta muiden tavoitteiden osalta vastuu ei liene tarkoituksenmukaisinta antaa ministeriölle.

Tavoite: Materiaalikierrot ovat haitattomia mahdollistaen kierrätyksen ja uusiomateriaalien käytön

- Toimenpide: Varmistetaan kemikaalitiedon siirtyminen tuotantoketjussa lopputuotteiden valmistajille, kuluttajille ja kierrätykseen asti. Edistetään kansallisesti kemikaaliturvallisuutta digitalisaation keinoin mm. tukemalla SCIP-tietokannan käyttöönottoa, KemiDigi-järjestelmän hyödyntämistä sekä kehittämällä materiaalipankkeja ja ottamalla tuotepasseja käyttöön.

Kommentti: Viranomaisen tehtävä ei voi olla varmistaa tiedon siirtymistä, vaan kyse on teollisuuden vastuusta, johon viranomainen voi antaa työkaluja. Lisäksi viranomainen voi valvoa sen noudattamista. Toimenpidettä tulee selventää.

- Toimenpide: Vaikutetaan horisontaalisesti EU-säädösten kehittämiseen huomioiden ekosunnitteludirektiivi, rajapinnat jäte- ja tuotesäädösten välillä, tuotteiden kestävyysvaatimukset ja turvallisuus koko elinkaaren aikana.

Kommentti: Tukes pitää tätä toimenpidettä kannatettavana. Tässäkin kohdassa tulee olla konkreettisemmin kuvattuna, mikä on Suomen painopiste. Kuinka tärkeänä esimerkiksi pidetään vanhojen tuotteiden uudelleenkäyttöä, joissa voi olla merkittäviä haitallisia aineita, vai panostetaanko tämän toimenpiteen osalta tulevaisuuteen? Vanhojen rakennustuotteiden hyödyntäminen taloudellisesti kannattavasti on hankalaa.

- Toimenpide: Toteutetaan selvityksiä, joilla hankitaan tietoa pysyvien orgaanisten yhdisteiden ja erityistä huolta aiheuttavien aineiden esiintymisestä tuotteissa sekä jätevirroissa.

Kommentti: Tukes pitää tätä toimenpidettä kannatettavana. Toimenpide tukee Tukesin markkinavalvonnan toteuttamista (POP-, SVHC ml. SCIP-velvoitteet). Tukes voi olla mukana toimenpiteen toteuttamisessa. Tukes ottaa koordinaativastuuta toimenpiteestä omien hankkeiden osalta.

Tietoon pohjautuva päätöksenteko

Voitte tässä lausua luvusta 3.3: Tietoon pohjautuva päätöksenteko. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaativastuuta toimenpiteestä.

Tätä kappaletta tulee lyhentää huomattavasti. Kappaleen keskeinen asia on todettu sivulla 18 seuraavassa lauseessa: ”Tutkitun tiedon hyödyntämisen takaamiseksi tutkijoiden ja päätöksentekijöiden on syytä toimia tiiviissä yhteistyössä (ongelmien ja haasteiden) ratkaisuja etsiessään.”

Kappale antaa selvästi väärän kuvan siitä, että tällä hetkellä päätöksenteko ei perustuisi kemikaalipuolella tutkittuun tietoon.

Esimerkiksi s. 18 ensimmäisessä lauseessa todetaan näin: ” Tutkitun tiedon käyttöä kemikaaleja koskevia päätöksiä valmisteltaessa tulisi tehostaa ja päätösten tulisi pohjautua tutkittuun näyttöön perustuvaan tietämykseen.”

Sivulla 18, toisessa kappaleessa on seuraava lause: ”Kemikaaliturvallisuutta koskevan tiedoneuvonnan tarve on kasvussa, mutta myös tutkimusyhteisöjen velvollisuudeksi voidaan nähdä, ettei epäviisaita päätöksiä tehdä tietämättömyyteen vedoten.” Tarkoittaako tämä, että tällä hetkellä ongelmana on päätösten tekeminen vedoten tietämättömyyteen?

Tähän aiheeseen liittyy keskeisesti EU:n vihreän kehityksen ohjelma ja kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian perusteella kehitettävä One Substance One Assessment -lähestymistapa, johon kappaleessa tulisi viitata.

Tekstissä mainitaan jo uusi kemikaalifoorumi, vaikka kyseistä foorumia ei vielä ole perustettu.

Kommentit taulukkoon:

Taulukossa ehdotetut toimenpiteet valvonnan kehittämiseksi ovat kannatettavia ja tukevat Tukesin kemikaalivalvonnan tavoitteita. EU-asetusten toimeenpanon edetessä kasvaa myös valvonnan merkitys. Kemikaalilainsäädäntö on jo nykyisellään laajuudessaan ja sisällöltään poikkeuksellisen monimutkaista lainsäädäntöä, joka edellyttää valvontaviranomaisilta korkeatasoista osaamista. EU-tason strategioiden, kuten EU:n kestävyttä edistävän kemikaalistrategian toimeenpano voi edellyttää jatkossa myös valvontaviranomaisilta lisäpanostusta tehtäviin esimerkiksi huomioiden komissiolle ehdotettu tehtävä tehdä tarvittaessa jäsenvaltioissa tarkastuksia REACH-asetuksen valvontakapasiteetin varmistamiseksi ja tavoitteet tulli-yhteistyön vahvistamiseksi rajavalvonnassa. Valvontaviranomaisille on varmistettava riittävät resurssit, jotta ne ovat tehtävien edellyttämällä tasolla.

Tavoite: Viranomaisten, tutkimusyhteisön ja elinkeinoelämän välinen yhteistyö on tiivistä.

Kommentti: Tavoite on kannatettava, mutta Tukes ehdottaa, että tavoitetta täydennetään siten, että yhteistyö myös edistää tiettyjä tavoitteita, esimerkiksi kemikaalien riskinhallintaa, eikä vain ole tiivistä.

- Toimenpide: Tiivistetään hallinnon riskinarviointiasiantuntijoiden ja tutkijoiden yhteistyötä riskiryhmän toiminnassa.

Kommentti: Tukes kannattaa toimenpiteen ottamista ohjelmaan. Viranomaisten ja tutkimuslaitosten yhteistyötä sekä tiedonvaihtoa olisi hyvä lisätä, jotta tutkimus tukisi paremmin riskinarvioinnin ja -hallinnan, valvonnan sekä viestinnän kohdentamista merkittäviin kemikaaliturvallisuusasioihin. Tukes ehdottaa, että riskiryhmä selitettäisiin tarkemmin, kuten muutkin ohjelmassa mainitut ryhmät. Kuvaus voisi olla esimerkiksi seuraava: Riskiryhmä on Tukesin asettama viranomaisten ja tutkimuslaitosten asiantuntijoista koostuva ryhmä, jonka tarkoituksena on tiivistää kemikaaliasioista vastaavien viranomaisten ja tutkimuslaitosten yhteistyötä sekä tiedonvaihtoa, toimia asiantuntijaryhmänä riskinarviointiasioissa ja tukea viranomaisten riskinhallintatyön ja valvonnan riskiperusteista kohdentamista.

Tukes voi ottaa koordinaatiovastuun toimenpiteen toteuttamisesta. Lisäksi Tukes ehdottaa, että Riskiryhmä on mukana toimenpiteen toteuttamisessa. Toimenpide on tärkeä ja sen edistäminen on hyvä aloittaa heti. Lisäksi teemojen 3.1 Terveiden- ja ympäristönsuojelu haitallisilta kemikaaleilta ja 3.5 Viestintä ja koulutus parantavat kemikaaliturvallisuutta alla on useita toimenpiteitä, jotka ovat Riskiryhmän tehtäväalueella. Riskiryhmä voi seurata toimenpiteiden toteutusta tai harkinnan mukaan olla mukana niiden toteutuksessa. Näiden osalta koordinaatiovastuu tulee kuitenkin olla nimetyillä organisaatioilla.

Tavoite: Tutkimusta suunnataan ja tietoa hyödynnetään lainsäädännön tarpeisiin.

Kommentti: Tähän voisi lisätä toimijoiksi myös esimerkiksi Tukes, joka tekee kasvinsuojeluaineiden ja biosidivalmisteiden kansalliset hyväksymispäätökset. Lisäksi tähän voisi lisätä toimijoiksi tutkimuslaitokset, jotka tutkimusta tekevät.

Tavoite: Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa on tehokasta ja valvontatietoa käytetään riskinhallinnassa.

Kommentti: Tukes ehdottaa, että tavoite muotoillaan uudestaan muotoon ”Viranomaisten kemikaalivalvonta on tehokasta ja valvontatietoa käytetään riskinhallinnassa.” Viranomaisten yhteistyön edistäminen nähdään ensi sijassa toimenpiteenä tehokkaamman valvonnan saavuttamiseksi. Valvonnan tehostaminen yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa on tärkeä tavoite. Tavoitteessa mainitulle valvontatiedon käytölle riskinhallinnassa ei kuitenkaan esitetä konkreettista toimenpidesuosittelua. Tämän osalta tulee harkita konkreettisen toimenpiteen asettamista.

- Toimenpide: Kehitetään kansallista kemikaalivalvontastrategiaa edistämään riskiperusteista valvontaa.

Kommentti: Tukes pitää toimenpidettä kannatettavana. Valvontaviranomaisilla on valvottavanaan suuri määrä yrityksiä ja tuotteita, joihin olisi kohdistettava valvontaa priorisoidusti käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Priorisoinnin tarvetta lisää myös se, että uudet rajoitukset (esim. REACH, POP) tulevat jatkossa koskemaan yhä laajemmin erilaisia aineita ja tuoteryhmiä. Valvontatoimia on suunnattava sinne, missä valvonnan vaikuttavuus kemikaaliturvallisuuteen on suurin. Kansallisesti on tarpeen edelleen tarkentaa valvonnan kohdistamista sellaisiin kemikaaleihin,

esineisiin ja toimintaan, joista voi aiheutua merkittävää terveys- tai ympäristöriskiä tilanteessa, jossa lainsäädäntöä ei noudateta. Valvonnalla varmistetaan, että lainsäädännön riskinhallintaa koskevia velvoitteita noudatetaan ja näin varmistetaan terveyden- ja ympäristönsuojelun korkea taso.

Riskiperusteisuuden kehittämisessä tarvitaan myös viranomaisten ja tutkimuslaitosten tiiviimpää yhteistyötä sekä tiedonvaihtoa. Yhteistyöllä edistetään tutkimustiedon saatavuutta, hyödyntämistä ja soveltuvuutta valvonnan tarpeisiin. Kemikaalivalvontastrategian kehittämisessä voidaan hyödyntää apuna Tukesin vetämän Riskiryhmän työtä.

Tämä toimenpide vastaisi myös komission EU:n kemikaalistrategiassa esittämiin tavoitteisiin tehostaa valvontaa kohdentamalla toimia sellaisiin tuotteisiin ja aloihin, joihin liittyy erityinen riski ja suuri vaatimustenvastaisuuden todennäköisyys.

Jossain on kuitenkin syytä selvittää, mitkä kemikaalisäännökset kuuluvat kemikaalivalvontastrategian piiriin ja samalla valvontaviranomaisten yhteistyöverkoston toiminnan alaan. Lisäksi on hyvä huomioida, että myös EU:n kautta tulee erilaista sääntelyä valvonnan toteuttamiseksi esimerkiksi markkina- ja valvonta-asetuksen (EU) 2019/1020 sekä virallista valvontaa koskevan asetuksen EU)2017/625 ja näitä koskevien tulevien täytäntöönpanosäädösten kautta.

Tukes voi ottaa toimenpiteen toteuttamisesta koordinaatiovastuuta. Lisäksi Tukes ehdottaa, että viranomaisten valvontaverkosto on mukana toimenpiteen toteuttamisessa. Toimenpide on tärkeä ja työ hyvä käynnistää heti seuraavan valvontastrategiapäivityksen yhteydessä.

- Toimenpide: Tehostetaan viranomaisten yhteistyötä valvonnassa kehittämällä valvontaviranomaisten yhteistyöverkoston toimintaa.

Kommentti: Kemikaalivalvontaviranomaisten yhteistyöverkoston toiminnan kehittäminen toimenpiteessä erikseen mainituilla osa-alueilla, kuten verkkokaupan valvonnan parantamisessa ja tuontituotteiden valvonnassa, ovat kannatettavia. Nämä alueet on tunnistettu EU:ssa alueiksi, joissa on korkea vaatimustenvastaisuuden riski. Toimenpiteet ovat linjassa sekä EU:n markkina- ja valvonta-asetuksen että kestävyyttä edistävän kemikaalistrategian tavoitteiden kanssa. Tukes kuitenkin haluaa todeta, että EU:n markkina- ja valvontaviranomaisten keinot puuttua EU:n ulkopuolella toimivien verkkokauppojen toiminnasta aiheutuviin haasteisiin ovat tällä hetkellä heikot. EU:ssa kuitenkin etsitään keinoja tilanteen parantamiseksi.

Kemikaalivalvontaviranomaisten yhteistyöverkoston tarkoituksena on jo nykyisellään edistää viranomaisten välistä yhteistyötä kemikaalilain ja kasvinsuojeluaineista annetun lain mukaisessa valvonnassa. Tukes voi ottaa toimenpiteiden toteuttamisesta kansallista koordinaatiovastuuta valvontaverkoston vetäjänä. Tuontituotteita ja verkkokaupan valvontaa koskevien toimenpiteiden osalta Tukes toivoo, että Tukesin lisäksi myös Tulli ottaisi näistä koordinaationvastuuta. Lisäksi Tukes ehdottaa, että valvontaverkosto on mukana kaikkien toimenpiteiden toteuttamisessa. Toimenpiteet ovat tärkeitä ja niiden edistäminen on hyvä aloittaa heti.

Lopuksi Tukes ehdottaa uuden toimenpiteen ”Kehitetään tietojärjestelmien hyödyntämistä valvonnan suunnittelussa ja kohdentamisessa (esim. KemiDigi-, SCIP- ja Marek-tietokanta)” lisäämistä em. tavoitteen alle.

Digitaalisten tietokantojen/rekisterien hyödyntämistä valvonnassa tulisi kansallisesti edelleen kehittää. Rekisteritietoa voidaan hyödyntää kemikaaleja ja muita tuoteryhmiä koskevissa

markkinakartoituksissa, kun esimerkiksi selvitetään, millaisia aineita käytetään tietyn tyyppisissä esineissä, tuoteryhmissä tai materiaaleissa. Mahdollisuuksia myös yhdistää eri tietokannoista saatavaa tietoa keskenään, esimerkiksi tuotteiden maahantuontiin liittyvän tiedon, myyntitiedon ja KemiDigin osalta, tulisi selvittää. Tiedon kokoaminen auttaa arvioimaan ja kohdentamaan valvontaa paremmin. Tämä toimenpide myös vastaisi niihin pyrkimyksiin, joita komissio esittää EU:n kemikaalistrategiassa liittyen jäsenmaiden valmiuksiin valvoa kemikaalilainsäädännön noudattamista.

Tukes voi ottaa toimenpiteen toteuttamisesta koordinaativastuuta. Lisäksi Tukes ehdottaa, että viranomaisten valvontaverkosto on mukana toimenpiteen toteuttamisessa. Toimenpide on tärkeä ja sen edistäminen on hyvä aloittaa heti.

Tavoite: Toksikologian, ml. ekotoksikologia, osaaminen Suomessa on hyvällä tasolla.

Kommentti: Tavoitetta olisi syytä muokata seuraavasti ” Toksikologian ja ekotoksikologian osaamista ylläpidetään Suomessa hyvällä tasolla”.

Kansainvälinen ja EU-yhteistyö kemikaaliturvallisuuden parantamiseksi

Voitte tässä lausua luvusta 3.4: Kansainvälinen ja EU-yhteistyö kemikaaliturvallisuuden parantamiseksi. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaativastuuta toimenpiteestä.

Kappaleeseen voisi lisätä maininnan REACH- ja CLP-asetusten sekä sektorikohtaisten säännösten tarkastelusta, mikä tulee ohjaamaan Tukesin toimintaa pitkälle tulevaisuuteen. Komissio on ilmoittanut, että sekä REACH-, CLP-, pesuaine- kuin kosmetiikka-asetuskin tulevat muuttumaan tulevaisuudessa, mahdollisesti jopa olennaisesti. Muutostyö on jo aloitettu.

Sivulla 22 toiseksi alimmassa kappaleessa todetaan näin: ”Verkostoitumalla ja tekemällä yhteistyötä samanhenkisten maiden kanssa pystytään paremmin edistämään yhteisiä tavoitteita.” Lauseesta tulisi poistaa viittaus samanhenkisiin maihin.

Kommentit taulukkoon:

Tavoite: Suomen prioriteetit on tunnistettu ja Suomi edistää niitä aktiivisesti ja tehokkaasti EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä.

Kommentti: Tukesilla oli sellainen käsitys, että itse ohjelmaa laadittaessa oli tarkoitus tunnistaa näitä prioriteetteja, jotka sisältyisivät ohjelmaan. Milloin prioriteetit ovat tulossa ja kenen toimesta ne laaditaan? Ja onko ohjelman tarkoitus se, että eri toimijat edistävät tunnistettujen prioriteettien toimeenpanoa?

- Toimenpide: Vaikutetaan kansainvälisten sopimusten kehittämiseen ja kunnianhimoisten tavoitteiden aikaansaamiseen osallistumalla aktiivisesti YK- ja OECD-yhteistyöhön.

Kommentti: Tässä toimenpiteessä tulisi näkyä, että myös Tukesilla on rooli kansainvälisessä ja EU-yhteistyössä laajemmin.

- Toimenpide: Tehdään yhteistyötä saman mielisten tahojen kanssa vaikuttavuuden lisäämiseksi muun muassa Pohjoismaisen yhteistyön ja kunnianhimoisten EU-maiden ryhmän puitteissa.

Kommentti: Tässä on viittaus jälleen saman mielisiin tahoihin, joita on hankala tunnistaa, kun kansallisestikin saattaa olla ristiriitaisia tavoitteita. Tukes ehdottaa tämän kohdan muokkaamista.

Tavoite: Tietoisuus EU ja kansainvälisistä kemikaaliasioista kasvaa

- Toimenpide: jaetaan säännöllisesti tietoa EU- ja kv-työstä kansallisissa verkostoissa (KENK, kemikaalifoorumi, ym.)

Kommentti: Tukes ehdottaa, että tähän kohtaan lisätään STM:n asettama nanoturvallisuusverkosto. Verkosto toimii tietojenvaihtoforumina, joka ylläpitää keskustelua nanomateriaaleja ja nanoteknologiaa koskevista säädöksistä ja niiden uudistustarpeista sekä tieteen ja innovaatioiden kehityksestä.

Tavoite: Viranomaisten resurssit on kohdistettu Suomen kannalta kaikkein olennaisimpien EU-säädösten ja kansainvälisten aloitteiden seuraamiseen, edistämiseen ja täytäntöönpanoon

Kommentti: Kuka määrittää, mitkä ovat kaikkein olennaisimmat aloitteet? Huomioiden, että kyse on tavoitteesta, voidaan maininta seuraamisesta jättää tässä kohtaa pois. Tukes myös ehdottaa termin toimeenpano käyttämistä suppeamman termin täytäntöönpano sijasta.

- Toimenpide: Osallistutaan aktiivisesti luokituskriteerien kehittämiseen. CLP-asetukseen on kehitteillä uusia vaaraluokkia ja -kriteereitä, joissa otetaan huomioon ympäristömyrkyllisyys, pysyvyys, kulkeutuminen, biokertyvyys ja hormonitoimintaa häiritsevät ominaisuudet

Kommentti: Koska vaaraluokat tulevat mahdollisesti muuttumaan seuraavan 15 vuoden aikana ja toimenpiteessä ei muutoinkaan ole täydellistä listausta, Tukes ehdottaa vaaraluokkaesimerkkien jättämistä pois tässä kohtaa.

- Toimenpide: Kielletään EU-tasolla vaarallisimpien kemikaalien käyttö sekä arvioidaan haitallisia kemikaaleja ryhminä varmistaen, että korvaavat kemikaalit ovat turvallisia

Kommentti: Toimenpidettä tulisi muokata ainakin sen osalta, että komissio toimii toteuttajana osasta toimenpiteessä olevista asioista. Lisäksi jää epäselväksi, kuka tällaista toimenpidettä ja sen toteuttamista voisi arvioida ja miten.

Tavoite: Sääntely on sujuvaa.

Kommentti: Tukes ehdottaa, että tämä tavoite muutettaisiin muotoon ”Toimeenpano on sujuvaa”, jolloin se sopii paremmin tavoitteen alla oleviin toimenpiteisiin.

- Toimenpide: Parannetaan tiedonkulkua ja ohjeistusta sekä pyritään lainsäädännön selkeään ja johdonmukaiseen soveltamiseen kansallisella tasolla sääntelyn sujuvoittamiseksi.

Kommentti: Tämä toimenpide kaipaa selkeitä esimerkkejä toimenpidetavoitteista.

Tavoite: Vaikutetaan käsitteiden ja vaatimusten harmonisointiin (esim. EU:n kemikaali- ja jätelainsäädäntö)

Kommentti: Tämä ei ole muotoiltu tavoitteen muotoon, eli mikä tässä on tavoite? Tämän tavoitteen olla oleviin toimenpiteisiin on ollut vaikeaa ottaa kantaa ilman selkeää tavoitetta.

- Toimenpide: Toimeenpannaan kansallisesti sääntelyä johdonmukaisella ja avoimella tavalla yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Kommentti: Tätä tavoitetta tulisi täsmentää. Viitataanko avoimuudella ennakoitavuuteen vai mikä on sen konkreettisempi sisältö?

Viestintä ja koulutus parantavat kemikaaliturvallisuutta

Voitte tässä lausua luvusta 3.5: Viestintä ja koulutus parantavat kemikaaliturvallisuutta. Pyydämme erityisesti huomioitanne toimenpiteiden priorisointiin ja aikatauluttamiseen vuosille 2022-2035. Lisäksi pyydämme organisaationne osalta ottamaan kantaa haluatteko mukaan/pois tiettyyn toimenpiteeseen ja olisiko organisaationne kiinnostunut ottamaan kansallista koordinaativastuuta toimenpiteestä.

Tukes pitää hyvänä, että viestinnän merkitys kemikaaliohjelman toimeenpanossa on huomioitu ja viestintä on nostettu omaksi otsikokseen. Kuitenkin on syytä muistaa, että viestintä on kaikkia kemikaaliohjelman osa-alueita läpileikkaava kokonaisuus.

Tukes kiittää tässä yhteydessä myös mahdollisuudesta toimia kemikaaliohjelman viestintäverkoston vetäjänä. Tukes näkee viestintäverkoston ensisijaisena tavoitteena ymmärrettävyyden ja selkeyden parantamisen kemikaaleihin liittyvässä viestinnässä. Viestintäverkostolle asetettu tavoite kemikaaliturvallisuuden ja kemikaaliohjelman tunnettuuden parantamisesta on mielestämme olennainen erityisesti kansalaisten keskuudessa. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitsemme kaikkien viestintäverkostoon osallistuvien organisaatioiden sitoutumista ja asiantuntemusta.

Tutkimusyhteisö on määritelty yhdeksi sidosryhmäksi ohjelman johdannossa. Luotettavan, tutkimukseen perustuvan tiedon saatavuuden varmistamiseksi esitämme, että viestintäverkostoon kutsutaan mukaan myös tutkimusorganisaatioiden ja yliopistojen viestinnän edustajia.

Konkreettiset toimenpiteet viestinnän tavoitteiden saavuttamiseksi määritellään kemikaaliohjelman viestintäsuunnitelmassa. Siksi esimerkiksi yksittäisen viestintäkampanjan kirjaaminen ohjelman tavoitteisiin ei ole tarkoituksenmukaista, vaan yksittäiset toimenpiteet tulisi kirjata viestintäsuunnitelmaan, jonka suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaa viestintäverkosto.

Kommentit taulukkoon:

Tavoite: Viestintä on luotettavaa, ymmärrettävää, ennakoivaa ja tavoittaa kohdeyleisönsä.

Kommentti: Tämän tavoitteen alla olevissa toimenpiteissä, joista ministeriöillä on vastuu, tulisi lisätä MMM huomioiden, että myös kasvinsuojeluaineet kuuluvat tämän tavoitteen piiriin. Toimenpiteisiin voisi myös täsmentää, kenelle viestintää suunnataan.

- Toimenpide: Viestintäverkosto seuraa ja tunnistaa keskeisiä kemikaaliturvallisuuden aihepiirejä, tunnistaa riskiperusteisesti kohderyhmät ja näille tarjottavat ydinviestit.

Kommentti: Tässä tulisi mainita toimijana viestintäverkosto. Viestintäverkosto tulisi myös määritellä (tehtävät ja ketkä siihen kuuluvat).

- Toimenpide: Torjutaan aktiivisesti väärää tietoa

Kommentti: Tämä toimenpide on annettu ministeriölle, mutta onko tämä ministeriöiden tehtävä?

Tietoiskut ja -laatikot

Voitte tässä lausua luvusta 4: tieto-iskuista- ja laatiokoista.

-

Kemikaaliohjelman vaikuttavuuden seuranta

Voitte tässä lausua luvusta 5: Kemikaaliohjelman vaikuttavuuden seuranta.

Tällaisenaan kappale on tynkä. Määrittelemättä esimerkiksi jää, miten usein seurantaa tehdään ja kuka sen tekee. Vähintään tulisi mainita, kenen tehtävä on kehittää seurantamittareita ja millä aikataululla. Onko tarkoitus luoda kokonaan uusia vai hyödyntää jo olemassa olevia, esim. niitä, joilla on mahdollisesti arvioitu jo aiempiakin kemikaaliohjelmia? Entä millä menettelyllä varmistetaan indikaattorien yhteinen hyväksyttävyyys ja toimijoiden sitoutuminen?

Sivulla 37 oleva toinen kappale olisi syytä poistaa kokonaan. Kappaleessa voisi sen sijaan yleisemmin kuvata mitä halutaan seurata. Tässä voisi lisäksi kuvata kansallisen ohjelman indikaattorien suhdetta EU-tason indikaattoreihin, esim. kasvinsuojeluaineiden ns. HRI-indikaattoreihin.

Kun indikaattorit valitaan, niiden olisi toivottavaa olla hyvät, helpot ja analyysikelpoiset.

Kuten jo yleiskommenteissa on todettu, seurantamittarit voisi lisätä ohjelmassa oleviin tavoite – toimenpidetaulukoihin.

Peltonen Kimmo
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes

Raitala Suvi
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto